

Boekverslag Scholieren.com

Les jeux sont faits / De teerling is geworpen door Jean-Paul Sartre

missfrb

DE IDEEËN VAN JEAN-PAUL SARTRE

Volgens Jean-Paul Sartre is er geen god, en is het leven van de mens op aarde absurd. Ik heb nog niet lang genoeg de tijd gehad om zo stellig te kunnen zijn over de wereld zoals zij is en het leven. Dus tot nu toe is voor mij het leven van de mens inderdaad absurd, om dat ik totnogtoe geen betere verklaring heb kunnen bedenken van het hoe en waarom. Als we de wetenschap als model nemen, lijkt het er vandaag de dag steeds meer op dat de mens slechts toeval is; uit het toeval is ontstaan, door toevallige botsing van deeltjes, werelden en dimensies. Als je van daaruit redeneert, is de mens dus niet superieur, aan niks, in tegenstelling tot wat wij zelf vinden. Dat spreekt mij wel aan. Maar dat betekent dan ook dat het leven dus geen doel heeft. Wat ik erg optimistisch en bewonderenswaardig vind aan de ideeën van Sartre, is dat hij inziet dat als het leven geen doel heeft, dat nog niet hoeft te betekenen dat het leven ook geen zin heeft. Want volgens hem kan je er wel zin aan geven, ook al is het leven eindig, door er een waarde aan te geven. Waarde geven door te handelen, en dus niet te veel stil te staan. Teleurstellend vind ik dan weer dat hij waarde een beetje bekrompen benoemt, volgens hem geef je waarde aan het leven door aardse 'goedheden', sociale kwaliteiten en meer van dat soort door mensen bedachte spreuken te ontwikkelen en uit te voeren. Is de wereld echt alleen zoals wij er naar kijken met onze hersens die slechts drie dimensies kunnen bevatten?

MIJN IDEEËN

Ik heb eigenlijk niet echt ideeën over 'leven na de dood'. Een poosje was ik wel in voor reïncarnatie, maar meer omdat het me al mijn leven lang leuk lijkt om eens iets anders dan mezelf te zijn. Ik geloófde er niet zo zeer in. Terugkomend op het idee van de toeval, is de mens niks anders dan materiaal. De ziel, iets wat voor mij tot voor kort een vanzelfsprekend aanwezig iets was, kan net zo goed uit materialen bestaan waarvan wij de formules nog niet kennen. Ze wisten duizend jaar geleden ook niet dat sperma en een eicel de ingrediënten, de materialen dus, waren voor een baby. Misschien weten we over duizend jaar dus wel dat verdriet bestaat uit atoom 120, ontdekt door en vernoemd naar ene Frasijsboe, waarschijnlijk een heel verre afstammeling van mij. Het klinkt nu nog vreemd, maar het begint er toch ook nu al steeds meer op te lijken dat ons denken eigenlijk alleen uit reacties bestaat tussen

miljoenen stofjes. Het is een schok voor de superieure denkende mens dat we niets anders zouden zijn dan een bouwdoos, gevormd door toeval en zo vergankelijk als het maar zijn kan.

In « Les jeux sont faits » komen mensen na hun dood in een soort spiegelwereld terecht; ze begeven zich in dezelfde wereld als de levenden, maar kunnen slechts nog passief zijn. Eeuwig lang moeten ze dwalen door de wereld van de levenden, alleen maar in staat toe te zien. Ik denk niet dat Sartre hiermee een beeld probeert te geven van zijn ideeën over de situatie na de dood waar hij in gelooft, het gaat in het boek meer om zijn moraal; een mens moet zin geven aan het leven door te handelen.

Vragen over het verhaal

a: Je kan zien dat « Les jeux sont faits » een filmscenario is doordat aan het begin van iedere scène de ruimte waarin de scène zich afspeelt objectief beschreven wordt. Ook de personages worden objectief geschreven en je 'leest' ze nooit denken, je leest alleen wat ze zeggen. Zoals je in een film (meestal) ook alleen kunt horen wat ze zeggen.

b: Lucien, een jong lid van de Liga waar Pierre de leider van was, heeft zijn mond voorbijgepraat over plannen van de groep bij de Militie, de dictatuur waartegen de Liga juist in opstand komt. Hij probeert zijn excuses daarvoor aan te bieden aan Pierre, maar Pierre neemt die niet aan. Uit wraak daarvoor schiet Lucien Pierre dood. Hij is dus de moordenaar van Pierre.

André is de man van Ève, en een hoge ambtenaar binnen de Militie. Om het geld van Ève in zijn bezit te krijgen vermoordt hij haar. Lucien en André zijn dus de moordenaars van respectievelijk Pierre en Ève en hebben allebei ook nog een soort van functie binnen de Militie.

c: De Rue la Guénésie is de straat waar zich de 'winkel' bevindt waar de doden geregistreerd worden.

d: Het hiernamaals ziet er uit als de wereld van de levenden. Het is eigenlijk ook de wereld van de levenden, de doden 'leven' er onzichtbaar voor de levenden. Ze leiden een passief doodzijn, ze kunnen situaties in de wereld van de levenden niet beïnvloeden, slechts aanschouwen.

e: De Regent wil dat de opstand van Liga plaatsvindt, zodat hij (de Regent) in één keer het verzet neer kan slaan. Alle verzetsleden zullen naar zijn verwachting hun gezicht tijdens zo'n opstand laten zien. Pierre komt achter de Regents plannen als hij zich als onzichtbare dode in het regeringsgebouw bevindt, samen met vele andere doden, en de Regent over die plannen aan zijn kamerbediende vertelt.

f: Pierre en Ève hebben 24 uur de tijd om hun liefde op aarde te verwezenlijken, van half elf ('s ochtends) tot half elf (de volgende ochtend).

g: De boodschap van een dode die Pierre en Ève meekrijgen als ze terugkeren naar de wereld der levenden, is de vraag of ze de dochter van een overleden man weg willen halen bij haar stiefouders, die haar slecht behandelen. Pierre en Ève beloven haar daar weg te halen, en komen die belofte na.

h: Pierre en Ève lijken er in te slagen hun liefde voor elkaar te verwezenlijken als ze bereid zijn samen te sterven. Dat is als de wantrouwige leden van de Liga, die hebben bedreigd hem te vermoorden omdat hij om blijkt te gaan met de vrouw van de chef van de Militie, voor de deur van zijn appartement staan te schreeuwen en binnen proberen te komen. Pierre en Ève zijn er van overtuigd dat hun laatste uur wederom geslagen heeft, en willen in elkanders armen sterven. Uiteindelijk lukt het de mannen niet binnen te komen en verlaten zij het appartement van Pierre.

i: In dit werk komt duidelijk naar voren dat Pierre en Ève uit verschillende milieus komen. Ève is rijk en gewend aan luxe, wat blijkt uit haar houding op het moment dat zij in het appartement van Pierre staat. Pierre is bang dat Ève zijn huisje te pover vindt. Dat spreekt hij uit en laat hij merken door zijn nerveusheid als hij Ève verwacht in zijn appartement. Maar uiteindelijk is Ève uit liefde voor Pierre bereid haar luxe leventje bij haar man en zuster op te geven voor een wat minder luxe leven met Pierre.

j: Wat Pierre het meest bezig houdt als hij weer leeft, is het wel en wee van zijn verzetsgroep. Hij wil, na hij heeft gehoord wat de plannen van de Regent zijn, de opstand tegenhouden om zijn kameraden voor de dood te behoeden. Wat Ève het meest bezig houdt als zij weer leeft, is haar zusje Lucette. Lucette is jong en naïef en gevallen voor de charmes van Èves man en tevens moordenaar. Nog voor zij sterft is Ève er al achter dat André haar liever kwijt is dan rijk, en als ze dood is, hoort zij hoe het precies is gegaan. Weer terug in de wereld van de levenden wil zij haar zusje de ware aard van André in doen zien.

k: De Liga koestert verdenkingen tegen Pierre omdat ze het vreemd vinden dat hij niet eens gewond is na een schot dat aanvankelijk dodelijk leek. Ook zien ze hem omgaan met de vrouw van de chef van de Militie. Om die redenen willen ze Pierre niet meer als hun aanvoerder.

l: Spiegels zijn objecten uit de wereld van de levenden en spiegelen alles. Alles behalve de doden die door de wereld van de levenden rondwaren. Door een spiegel ontdekt Ève voor het eerst dat er iets aan haar veranderd is. Want als zij, na onbewust gestorven te zijn aan het gif dat haar is toegediend door André, opstaat

uit haar bed, kan zij zichzelf gewoon zien. Maar als ze dan langs een spiegel loopt, ziet ze geen spiegelbeeld van haarzelf. En om aan te geven dat de spiegel verder prima functioneert, loopt op dat zelfde moment een bediende langs de spiegel die wel gereflecteerd wordt.

m: Aan het einde van het boek, als Pierre en Ève weer dood zijn, ontmoeten zij een jong, verliefd stel dat net op weg is naar de Rue de la Guénésie om eveneens 24 uur levend te worden. Volgens de existentialistische ideeën van Sartre heeft het koppel slechts een kans als het zich werkelijk inzet voor de liefde. Maar waarschijnlijk heeft Sartre er weinig vertrouwen in, de mens realiseert zich het belang van veel dingen pas als het te laat is, net als bij Pierre en Ève. Ik denk dat liefde en vertrouwen ook te maken hebben met communicatie en eerlijkheid. Als Ève en Pierre eerlijk tegen elkaar geweest waren over hun bedoelingen op aarde, hadden ze misschien elkaar begrepen. En ergens heeft Sartre ook gelijk; als ze gekozen hadden, voor de liefde of voor hun andere doel, en daar voor honderd procent voor gegaan waren, in plaats van het half bij elkaar zijn, half hun eigen doel proberen te bewerkstelligen, hadden ze meer bereikt. Nu hebben ze niets bereikt; ze zijn dood, Lucette veracht haar zus en geeft nog steeds om André en de opstand is doorgegaan en de kameraden van Pierre zijn dood.

n: « Les jeux sont faits » betekent: « Het spel is uit ». Het spel is uit als de mens sterft. Hij heeft zijn kansen gehad in zijn leven, maar met de dood is de strijd gestreden, het spel gespeeld. Pierre en Ève krijgen echter nóg een kans, door opnieuw leven. Maar omdat zij niets geleerd hebben van het doodzijn, pakken zij die kansen net zo aan als zij hadden gedaan zonder de ervaring van het doodzijn, en bereiken ze niets nieuws, slechts dat zij weer sterven. Het spel is écht uit.

2.3.2 ERVARINGSVERSLAG

2: DE PERSONEN

2.4 Pierre lijkt een nuchtere man, die liever handelt dan denkt. Maar dat kan te maken hebben met het feit dat het boek als een filmscenario is geschreven, en de gedachtes van de personages dus niet weergegeven zijn. Door de oppervlakkigheid van het praten, en de missende gedachtes erachter, is het moeilijk een band te voelen met Pierre. Je weet niet wat hem beweegt en weinig over zijn verleden. Maar dat vind ik juist wel prettig.

Voor Ève geldt ongeveer hetzelfde. Maar zij heeft wel iets verwends over zich, door haar houding tegenover de armoedigheid van Pierres appartement ten opzichte van haar eigen luxe huis.

Beide personen geven echter wel veel om hun naasten; ze verspillen letterlijk hun leven door te pogen die naasten te behoeden voor slechte dingen.

2.5 De nuchterheid van Pierre bevalt mij wel, het is een eigenschap die ik

bewonder. Daarom vind ik het lastig om te zeggen of ik dat bij mezelf herken. Ik zou het graag willen herkennen.

2.7 Het is natuurlijk makkelijker gezegd dan gedaan: kies waar je voor gaat.

Dagelijks sta je voor keuzes en meestal kies ik niet expliciet voor het een of het ander, nee, ik wil het allebei en dan wordt het: allebei een beetje. Sartre zou mij niet aardig vinden. Maar misschien dat ik onder de tijdsdruk, en natuurlijk met het waarschuwendende verhaal van Pierre en Ève, wel zou kiezen om voor één ding te gaan. Ik ben nogal gehecht aan het leven, en zeker als ik na mijn dood in een wereld terecht zou komen als die, die Sartre beschrijft, zou ik alles ervoor geven om nog wat langer op de wereld rond te lopen als levende. Gelukkig heb ik niet verschrikkelijk belangrijke taken die ik binnen 24 uur zou moeten uitvoeren, zoals Pierre. Dat vind ik ook een beetje kortzichtig van Ève, of van de schrijver; zij hoeft haar zusje niet per se vóór half elf te waarschuwen voor André; als ze was blijven leven had ze dat erna ook nog kunnen doen. Als ze Pierre echt vertrouwde, ging ze met hem mee naar de Liga, om zo toch bij hem te zijn als ze weer zouden sterven.

2.8 Ik vind Ève een beetje een slap figuur. Ze weet niet precies wat ze wil, laat zich leiden door Pierre en komt een beetje verwend over. Nee, dan heb ik toch meer met Pierre, hij is ook een beetje een vlak en slap figuur, maar dat ligt grotendeels ook aan de schrijfstijl. Maar hij is nog een beetje nuchter en het is ook wel goed van hem dat hij blijft proberen zijn vrienden te redden.

2.9 Het minst sympathiek moet waarschijnlijk de Regent zijn, omdat hij dat is vanuit het standpunt van de hoofdpersonen. Maar juist omdat een hoofdpersoon veel meer in de schijnwerpers staat, is het makkelijker om je aan hen te ergeren. Ik vind ze beide een beetje slap, maar Ève dan nog het slapst, om de redenen die ik bij 2.7 en 2.8 beschreef.

5: HET VERTELSTANDPUNT

5.1 Je volgt het verhaal door het oog van de cameralens. Je ziet en hoort alles wat je zou zien en horen als er een film van werd gemaakt. In het boek kijk je ruimtes rond, kijk je naar personen vanuit een niet aanwezige derde persoon en luister je naar gesprekken. Dat alles krijg je zeer objectief voorgeschoteld.

6: WAT WIL HET VERHAAL DE LEZER ZEGGEN?

6.1 De schrijver van dit boek wil een deel van zijn visie overbrengen op de lezer.

6.2 Sartre wil met « Les jeux sont faits » duidelijk maken dat je, als je zin wil geven aan je leven in ieder geval niet tweeslachtig te werk moet gaan. Maak duidelijke keuzes en leef naar die keuzes, anders bereik je helemaal niets.

6.3 Dit laat hij merken door, na de twijfelachtige keuzes van Pierre en Ève, ze alles te laten verliezen; zowel het leven als de strijd om hun persoonlijke doel te bereiken.

6.4 Als ik diep in ga op de bedoeling van Sartre met dit boek, vind ik tegenspraken.

Dat irriteert me een beetje. Het lijkt alsof Sartre de keuze van Pierre om de Liga te beschermen veroordeelt. Want Pierre kiest uiteindelijk toch best uitgesproken voor zijn persoonlijke doelstelling, en volgens Sartre is men vrij keuzes te maken. Waarom laat hij Pierre dan niet zijn doel bereiken?

7: ZOU JE NOG EENS EEN VERHAAL WILLEN LEZEN:

7.1 van dezelfde schrijver: Nee, ik kan erg weinig met zijn ideeën over het leven. Ze zijn mij te vaag, te klein en te achterhaald.

7.4 over hetzelfde onderwerp: Hangt er van af wat er met onderwerp bedoeld wordt. Over leven na de dood zou ik graag verschillende opvattingen willen lezen. Maar uiteindelijk gaat « Les jeux sont faits » helemaal niet over leven ná de dood, maar over leven vóór de dood. En dan kom ik weer terug bij de ideeën van Sartre dat over leven vóór de dood, en die ideeën spreken mij weinig aan.

7.5 Waarom? Zie 7.1 en 7.4.

ESSAYISTISCH ERVARINGSVERSLAG

Toen ik het boek uit had, ging de bel en hadden we pauze. Ik vond het boek aanvankelijk erg leuk, het las snel en luchtig. Maar naarmate het verhaal vordert worden die luchtigheid en de objectiviteit waarmee het is geschreven een beetje storend. Veel details lijken vergeten te zijn, of wordt slordig mee omgesprongen. Bijvoorbeeld als Pierre door een auto aangereden wordt als hij dood is, wordt hij volgens het boek niet geraakt, ook al staat hij er precies voor. Wat er dan wel gebeurd wordt echter niet vermeld. Reed de auto door hem heen? Of werd de auto gedwongen óm hem heen te rijden? Het zijn technische kleinigheden, maar juist omdat het boek als een filmscenario is geschreven zijn dat de kleinigheden waarop een goede scenarist moet letten. De boodschap achter het verhaal raakte mij dan niet zo, het verhaal vond ik erg amusant. Maar om die boodschap uiteindelijk echt duidelijk te maken, wordt een 'goed' einde, een einde zoals ik mij dat had voorgesteld, waarin Pierre en Ève hun liefde tonen en levend mogen blijven, de grond in geboord. Dat vond ik wel jammer. Het maakt het verhaal wel mooi 'rond', maar het geeft ook blijk van het pessimisme, het wantrouwen van Sartre in de mens.

2.4 VERWERKINGSOPDRACHTEN

Drie alternatieve titels:

* De Herkansing – Want Ève en Pierre krijgen nog een kans om te houden van, te vertrouwen, doelen te bereiken. En net als vaak met herkansingen van examens gaat deze levensherkansing niet beter dan de eerste kans.

* De Afspraak – Afspraak kan je zien als 'date', de 'date' tussen Pierre en Ève. Maar de afspraak kan ook de afspraak zijn over de 24 uur die Pierre en Ève krijgen om hun opdracht te volbrengen.

* Het leven en méér van Pierre en Ève – Het boek vertelt over het leven van de genoemde personen, maar ook over het niet-leven. Het leven omschrijft alles wat wij kunnen bevatten, en het niet-leven beschrijft nog meer.

Een reclametekst:

Jean-Paul Sartre, met zijn boeken het boegbeeld van het existentialisme op papier (!), heeft een duidelijke boodschap die hij over wil brengen aan de mens: maak een keuze en geef je leven zin. Gelukkig is Sartre een schrijver en weet hij de boodschap in te pakken met een romantisch doch absurd verhaal over Pierre en Ève, twee mensen die er, na hun dood, achter komen dat zij in het leven voor elkaar bestemd waren. Omdat zij elkaar echter nooit ontmoet hebben in hun levens, krijgen zij alsnog de kans hun liefde voor elkaar te tonen. Binnen 24 uur waar vertrouwen in iemand krijgen is op zich al een zware taak, daarnaast hebben de twee uitverkorenen echter ook nog beide persoonlijke zaken waarmee ze binnen 24 uur willen afrekenen. Dit zorgt voor een spannende strijd tegen de klok, tegen een dictatuur, tegen een moordenaar, voor de liefde en voor het leven.

Tijden:

Het verhaal speelt in een denkbeeldige tijd in een denkbeeldig land. Het gaat dan ook niet om dergelijke 'materialistische' details, het gaat om de boodschap achter het verhaal. Die kan je vertellen met als achtergrond de middeleeuwen, maar ook vanuit de toekomst of vóór de oerknal. De tijd(speriode) is geen factor in de boodschap, evenmin als de plaats.